

خبرها

ادامه رکوردشکنی نفت اوپک

ایستنا : بهای سبد نفتی اوپک با تداوم تنش‌ها در منطقه خاورمیانه و نگرانی بازار از احتمال گسترش دامنه درگیری‌ها در این منطقه با پشت سر گذاشتن مرز ۷۱ دلار به رکورد جدیدی دست یافت ، دبیرخانه سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) اعلام کرد: بهای سبد نفتی این سازمان در روز جمعه (۲۳ تیرماه) با یک دلار و ۳۳ سنت افزایش نسبت به روز گذشته به رکورد بی سابقه ۷۱ دلار و ۷۱ سنت دست یافته است. این در حالی است که روز پنجشنبه نیز بهای سبد نفتی اوپک با یک دلار و ۷۲ سنت افزایش قیمت به رکورد ۷۰ دلار و ۳۸ سنت در هر بشکه دست یافته بود که با تداوم درگیری‌های خاورمیانه این رقم را نیز پشت سر گذاشته است.

منفی ترین عامل رشد بخش خصوصی

شرق : اعضای انجمن تحول‌خواهان اتاق‌های بازرگانی در جمع خبرنگاران با اعلام رسمی آغاز به کار این انجمن نظرات کارشناسی خود را درباره نحوه اجرای اصل ۴۴ (خصوصی‌سازی) بیان کردند.
محمدرضا بهزادیان – رئیس سابق اتاق بازرگانی تهران – با اشاره به تشکیل و آغاز به کار انجمن تحول‌خواهان اتاق‌های بازرگانی تاکید کرد: بخش خصوصی متکی بر رقابت‌پذیری است و نه انحصار، بنابراین اعضای انجمن حرکتی را که از چند سال گذشته آغاز شده بود سرعت بخشیده و نظارت بر اتاق‌های بازرگانی و نیز برپایی انتخابات آزاد هیات نمایندگان را پیگیری خواهند کرد. وی گفت : به دلیل اینکه اتاق بازرگانی ایران به عنوان مهمترین نهاد بخش خصوصی در انحصار عده‌ای خاص قرار گرفته نتوانسته هیچ دفاعی از بخش خصوصی کند و متأسفانه در سال‌های اخیر به اصلی‌ترین عامل منفی رشد بخش خصوصی تبدیل شده است. این در حالی بود که عدالتیان – عضو هیات نمایندگان اتاق تهران و از اعضای این انجمن – تاکید داشت که قصد انجمن تنها انتخابات هیات نمایندگان نیست بلکه هدف شوکوفایی اتاق‌های بازرگانی است لذا با این اندیشه که تشکل‌ها و اتاق‌های بازرگانی به همه مردم تعلق دارند و نیز شعار مردم‌سالاری و شایسته‌سالاری کنار هم جمع شده‌ایم.

خبرگزاری ارتباطات و فناوری اطلاعات متولد شد

فارس : خبرگزاری ارتباطات و فناوری اطلاعات کشور متولد شد. خبرگزاری ارتباطات و فناوری اطلاعات با نام سینتا (CITNA.IR) برای پوشش اخبار حوزه ارتباطات کشور ایجاد شده است. این پایگاه اطلاع‌رسانی در حال حاضر مراحل آزمایشی خود را طی می‌کند.

افزایش بدهی‌های خارجی ایران

ایستنا : واحد اطلاعات اقتصادی اکتونومیست در تازه‌ترین گزارش خود درباره بدهی‌های خارجی ایران نوشت: چشم‌انداز موقعیت بدهی‌های خارجی ایران طی پنج سال آینده مثبت است و دولت بر اساس توافقات به عمل آمده در اواسط دهه ۱۹۹۰ تلاش می‌کند تا بدهی‌های خارجی‌اش را کنترل کند. به همین رو پیش‌بینی می‌شود مجموع بدهی‌های خارجی ایران در سال جاری به ۱۰ میلیارد و ۱۰۰ میلیون دلار برسد که ۹/۴ درصد تولید ناخالص داخلی خواهد بود. در گزارش ماه ژوئن واحد اطلاعات اکتونومیست مجموع بدهی‌های خارجی ایران در سال گذشته در حدود ۱۹ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار برآورد شده است که سال ۱۰/۹ درصد تولید ناخالص داخلی بوده و نسبت به سال ۹۶/۳ افزایش ۷/۳ میلیارد دلاری داشته است. این شاخص در سال ۸۶ به حدود ۱۹ میلیارد و ۷۰۰ میلیون دلار می‌رسد که معادل ۷/۹ درصد تولید ناخالص داخلی خواهد بود. در سال ۸۷ بدهی‌های خارجی ایران کاهش ۵۰۰ میلیون دلاری را شاهد خواهد بود و به ۱۹ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار خواهد رسید که ۶/۸ درصد تولید ناخالص داخلی است. از سال ۸۸ بدهی‌های خارجی ایران دوباره روندی صعودی به خود گرفته و با ۸۰۰ میلیون دلار افزایش معادل ۲۰ میلیارد دلار خواهد بود. بدهی‌های خارجی ایران در سال ۸۸ حدود ۶/۴ درصد تولید ناخالص داخلی است. سال ۸۹ سالی است که افزایش ۹۰۰ میلیون دلاری برای بدهی‌های خارجی ایران ثبت خواهد شد و این شاخص به ۲۰ میلیارد و ۹۰۰ میلیون دلار خواهد رسید که ۶/۲ درصد تولید ناخالص داخلی است. بدهی‌های خارجی ایران در سال ۸۰ معادل هفت میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار بوده است که با حدود سه برابر افزایش در سال جاری به ۲۰ میلیارد و ۱۰۰ میلیون دلار خواهد رسید.

استفاده از حساب ذخیره برای تامین بنزین

فارس : عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی گفت : تا فراهم شدن زیرساخت‌های لازم برای سهمیه‌بندی بنزین و انجام تعهدات دولت در تبصره ۱۳ قانون بودجه، راهی جز استفاده از حساب ذخیره ارزی برای تامین بنزین وجود ندارد. سیدناصر سودانی اظهار داشت : بنزین، مسئله حساس و مهمی در کشور است و سهمیه‌بندی آن به هر شکل چه در قالب کارت هوشمند یا کوپن، به معنای محدود کردن مصرف بنزین است، وی با اشاره به اقدامات دولت در خصوص تبصره ۱۳ یادآور شد: در این زمینه و در ویژه در خصوص کاهش مصرف سوخت نیز اقدامات زیادی انجام نشده است. به عنوان مثال در زمینه سیستم‌های نوین حمل‌ونقل، توسعه نایرگان حمل‌ونقل عمومی، دوگانه سوز کردن خودروها، جلوگیری از اسراف بنزین، جمع‌آوری خودروهای فرسوده و حل معضل ترافیک شهرها و غیره پیشرفت چندانی به چشم نمی‌خورد.

اقتصاد ایران در گف‌ت وگو با دکتر حسین رفیعی

نشسته بر روی گنج

گمرک در سال ۸۱ حدود ۲۲ میلیارد دلار بوده که یک سوشم کالای شیمیایی بوده است. از طرفی در آن سال حدود ۳ میلیون مسافر از ایران مسافرت کردند که معمولاً موقعی که بر می‌گردند با خودشان کالاهایی می‌آورند که یا دارو است یا لوازم بهداشتی و آرایشی و . . . که اغلب کالاهای شیمیایی هستند. هر کدام اگر ۱۰۰ دلار با خودشان وارد کرده باشند رقمی حدود ۳۰۰ میلیون دلار می‌شود. یا ۴ میلیون ایرانی مهاجر در خارج کشور موجود دارد و اینها معمولاً در سال برای خانواده‌هایشان دارو و کالاهای آرایشی بهداشتی می‌فرستند. یکی از مسئولین وزارت بهداشت گفت که ما سالی ۵۰۰ میلیون دلار مواد برای ساختن دارو از کانال گمرک رسمی وارد می‌کنیم. سالی ۴۰۰ میلیون دلار نیز داروی قاچاق غیر مسافر وارد ایران می‌شود. در سال گذشته داروی قاچاق بیش از ۵۰۰ میلیون دلار اعلام شد.

برای اینکه آماری دستتان بیاید می‌گویم که هر دارویی که جدید به بازار می‌آید مخصوصاً برای بیماری‌های خاصی مثل پارکینسون، بیماری‌های قلب، آلزایمر، تقویت استخوان و . . . را در داروخانه‌های ایران می‌بینید. درحالی که اینها از کانال‌های رسمی وارد نمی‌شوند. تحقیقی انجام شده که اعلام می‌کند در سال ۱۳۸۰ حدود ۱۱ میلیارد دلار کالای قاچاق وارد ایران شده است که ما تخمین زده‌ایم ۲ میلیارد دلاراش کالای شیمیایی است. دلیلش هم این است که در کتاب گمرک می‌بینیم یک کالای شیمیایی چند سال وارد ایران نشده ولی در داخل این کالا به وفور یافت می‌شود. نشان می‌دهد چون کالاهای شیمیایی قیمت بالایی دارند، از طریق قاچاق وارد می‌شوند. اگر اینها را کنار هم بگذاریم چیزی حدود ۱۰ میلیارد دلار واردات کالاهای قاچاق و قانونی شیمیایی است. در سال ۸۱ اگر ۲۱ میلیارد دلار واردات کالای قانونی بوده، حدود ۱۰ میلیارد دلار کالای قاچاق باز هم حدود ۳۰ درصد کل واردات ایران را کالاهای شیمیایی با تعرفه شیمیایی تشکیل می‌دهند. از سوی دیگر دیدیم که هم زمان با این واردات مقداری کالای شیمیایی هم از ایران صادر می‌شود. بررسی کردیم که چه کالاهایی صادر می‌شوند. دیدیم کالاهای اولیه شیمیایی هستند که رویشان کارهای پیشرفته ای نشده است. حتی دیدیم که با یک تعرفه یک کالایی صادر می‌شود، همان کالا هم وارد می‌شود. قیمت‌ها در آن چک کردیم، دیدیم بعضی موارد ضربه ده دارد، یعنی کالایی که وارد می‌شود ده برابر کالایی است که صادر می‌شود. فقط در آن کالایی که صادر می‌شود ممکن است خالص‌سازی انجام نشده باشد. مثلاً پتروشیمی اسید سولفوریک تولید می‌کند که آن را بدون خلوص‌سازی با قیمت خیلی کمی صادر می‌کنند. بعد خارجی‌ها آن را خالص می‌کنند و ما با ده‌ها برابر قیمت وارد می‌کنیم. پتروشیمی کالاهایی تولید می‌کند که اگر شما این چاه نفت و بازار مصرف یک فاصله در نظر بگیرید، برای تبدیل مواد استخراج شده به کالاهای مصرفی، چندین فرآیند و عملیات حرف خیلی معنی دار است. امروز هم کشور در دنیا پیشرفت می‌کند که شیمی و صنایع شیمی پیشرفت داشته باشد. امتیاز دیگر صنایع شیمیایی این است که ارزش افزوده خیلی بالایی دارند که در کشور ما شناخته شده نیست. معروف است که در زمان مصدق مدفوع سگ کالای صادراتی شد. این یک شیمی است. به مدفوع سگ به عنوان یک چیز بد و نجس نگاه نمی‌کند. در مدفوع سگ یک انزیم گرانقیمتی است که آن را استخراج می‌کنند. یا مثلاً سم گاو در زمان مصدق صادراتی شد، چون ترکیب ارزشمندی دارد. یا در غضروف کوسه ماهی یک ماده ضدسرطان وجود دارد که در دنیا معروف است. یا از سم مار داروهای گرانقیمتی تولید می‌شود که هر میلی گرمش صدها دلار قیمت دارد. این ارزش افزوده‌ای که در واکنش‌های شیمیایی است فوق‌العاده زیاد است.

■ **ما این مواد داریم ولی اینها چقدر می‌توانند در اقتصاد ما موثر باشند؟**
ثانیاً این ارزش افزوده به این راحتی به دست نمی‌آید. ما از این نوع مواد طبیعی فراوان داریم ولی برای دست یافتن به ارزش افزوده آنها حتماً باید آنها را تبدیل به فرآورده کنیم و این نیاز به دانش و تکنولوژی دارد. ایران به لحاظ مواد اولیه اندوخته ارزشمندی دارد. ولی همانطور که اشاره کردید این نیروی انسانی متخصص و شیمیدان‌ها هستند که از این مواد اولیه ارزش افزوده به دست می‌آورند. یعنی بخشی از مسئله به وضعیت دانشگاه‌های ما و توان علمی ما برمی‌گردد. برای این کار ما در دانشگاه تهران تحقیقی انجام دادیم که عنوانش این بود: «ارائه راهبرد موثر در پژوهش شیمی با توجه به نیاز جامعه و نقش دانشگاه در آن». یعنی ابتدا واقعیت‌ها و نیازهای جامعه را بشناسیم و نقش دانشگاه را در پاسخ به آنها مشخص کنیم. بخشی از این پژوهش درباره بخش بازرگانی کالاهای شیمیایی است. صادرات و واردات چگونه است؟ ما آن کالاهایی که تعرفه شیمیایی ندارند ولی آنها کالای شیمیایی به کار رفته را نتوانستیم مطالعه کنیم. کار بسیار مشکلی است. کالاهایی را که مشخصاً تعرفه شیمیایی دارند در دنیا به عنوان کالاهای شیمیایی شناخته می‌شوند مطالعه کردیم. دیدیم سالی ۱۳۸۱ بود. چون این تحقیق را در سال ۸۳ انجام دادیم، در آن سال اطلاعات گمرک سال ۸۱ منتشر شده بود. دیدیم حدود ۱۰۰۰ تا تعرفه می‌توانیم شناسایی کنیم که رقمی حدود هفت میلیارد دلار از ۲۲ میلیارد دلار واردات سال ۸۱ بود. کل واردات قانونی از کانال

شیمیایی است. لذا گرایش به داروهای گیاهی که بدن ما با آنها سازگار است بالا رفته است. مثلاً در آلمان ۶۰ درصد نسخه‌هایی که می‌نویسند داروهای گیاهی است. ما الان بخشی از اینها را به شکل علف صادر می‌کنیم. اگر بخواهیم ماده موثر اینها را استخراج کنیم و آنها را به قرص و شربت تبدیل کنیم، ارزش افزوده بسیار زیادی دارد. همین کویر که ظاهراً بی‌مصرف است، پر از ترکیبات شیمیایی بسیار گرانقیمتی است. خیلی کم روی اینها کار می‌شود. به دلیل اینکه ما ایده توسعه اقتصاد ملی نداریم. به سمت متنوع کردن زمینه‌های تولید نرفته‌ایم. به دلیل اینکه

نمی‌خواستیم وابستگی به نفت را کم کنیم. در دریاچه قم آب خاک‌ها را با خودش می‌شوید. در طول قرون متمادی ترکیبات منیزیم را رسوب داده است. ته این دریاچه گاهی تا ارتفاع ۹ – ۸ متر این ترکیبات وجود دارد. منیزیم فلز بسیار گرانقیمتی است. حتی معادن ما درست شناسایی نشده است. کنسرسیوم نفت زاگرس غربی را شناسایی کرده و آنها را استخراج کرد. ولی بقیه جاهای این زمین نفت ما هم شناسایی نشده است. معادنی مثل سرچشمه را یک شکارچی به طور اتفاقی کشف کرده است. ایده و اراده علمی سازمان یافته نبوده که این معادن شناسایی شود. یادآوری کنم که هر سال ده‌ها قلم کالای شیمیایی جدید به تولید انبوه می‌رسند و جالب این است که ما زودتر از همه کشورهای مصرف این‌ها را مصرف می‌کنیم. شاید شما در مصرف کاغذ، خوراک دام و بطور نمی‌گذرانید این طرح‌ها این تولید برسد. این مشکل مربوط به مدیریت کشور است یا مشکل قوانین مملکت است. موقعی که ۸۸ تا اسکهله داریم که در حد تناژهای بالا کالای قاچاق وارد می‌کنند، این دیگر توانایی‌های داخل را از بین می‌برد. سیاست فردریک لیست اقتصاددان معروف آلمان این بود که اگر می‌خواهید در قرن ۱۸ و ۱۹ صنعت آلمان رشد کند اول باید واردات کالاهای انگلیسی به آلمان ممنوع شود. همین سیاست را آمریکایی‌ها در دوره Isolation دوره جدا شدن پیش گرفتند. چینی‌ها هم در قرن بیستم اجرا کردند. ژاپنی‌ها در قرن ۱۹ و ۲۰ اجرا کردند. یک دوره حمایت از کالاهای داخلی را همه داشته‌اند. الان مدیریت ما و آنهایی که توانایی خوبی برای چاپ مقاله دارند، آیا توانایی برای ساخت ترکیبات شیمیایی نمی‌توانند پیدا کنند؟ اگر این توانایی را رشد بدهیم امکان رقابت داریم. انرژی در اینجا ارزان است، تولید این کالاها را در منطقه خلیج فارس گسترش می‌دهند. به طوری که الان طرح‌هایی که در دست تولید هستند، به زودی چند ده میلیون تن از این نوع کالا تولید خواهند کرد که محیط زیست منطقه خلیج فارس را تخریب خواهد کرد. مواد اولیه را به این کالاها تبدیل و آنها را به کشورهای صادر خواهد کرد که قبلاً خودشان تولیدکننده بودند. چون در منطقه سوخت و نیروی کار ارزان است و محیط زیست هم که متولی آنچنانی ندارد. شما در عسلویه یا بندر ماهشهر می‌بینید که ده‌ها واحد پتروشیمی شکل گرفته‌اند. اینها عمدتاً برای صادرات طراحی شده‌اند نه پیوند با اقتصاد ملی. کالاهای اولیه‌ای که به چاه نزدیکند ولی مشکلات محیط زیستی دارند و مصرف انرژی بالایی دارند. این طراحی‌ای است که آنها کرده‌اند و در این طرف هم پذیرفته شده است. مثلاً همین گاز معمولی که در منزل می‌سوزانیم و اسمش متان است با روش خیلی ساده‌ای به متانول تبدیل می‌شود. الان قرار است میلیون‌ها تن متانول در این منطقه تولید و صادر بشود. این هیچ ربطی به اقتصاد ملی ندارد، طرح آنهاست. آنها قبلاً نفت خام از ما می‌بردند و اینها را خودشان تولید می‌کردند ولی حالا تولید اینها را هم به ما داده‌اند. چون تولید کالاهای گرانقیمت ارزش افزوده‌اش بیشتر شده و کالای دیگری مصرف می‌کنند. این بخش بازرگانی ماست.

■ **برخی معقتقدن اساساً ما توان مقابله با ایستایی در برابر اقتصاد کشورهای صنعتی را نداریم. در همین زمینه‌هایی هم که شما می‌فرمایید وارد بشویم و به تولید هم برسیم این تولید امکان رقابت در بازارهای جهانی را ندارد.**
پتروشیمی شکل گرفته‌اند. اینها عمدتاً برای صادرات طراحی شده‌اند نه پیوند با اقتصاد ملی. کالاهای اولیه‌ای که به چاه نزدیکند ولی مشکلات محیط زیستی دارند و مصرف انرژی بالایی دارند. این طراحی‌ای است که آنها کرده‌اند و در این طرف هم پذیرفته شده است. مثلاً همین گاز معمولی که در منزل می‌سوزانیم و اسمش متان است با روش خیلی ساده‌ای به متانول تبدیل می‌شود. الان قرار است میلیون‌ها تن متانول در این منطقه تولید و صادر بشود. این هیچ ربطی به اقتصاد ملی ندارد، طرح آنهاست. آنها قبلاً نفت خام از ما می‌بردند و اینها را خودشان تولید می‌کردند ولی حالا تولید اینها را هم به ما داده‌اند. چون تولید کالاهای گرانقیمت ارزش افزوده‌اش بیشتر شده و کالای دیگری مصرف می‌کنند. این بخش بازرگانی ماست.

■ **پس چرا این کار را نمی‌کنیم؟**
برای اینکه یک تفکر دلالی در جامعه ما رواج دارد که ایده‌اش این است که نفت را صادر و کالا وارد کنند و بفروشند. موقعی که ۱۰ میلیارد دلار کالای شیمیایی وارداتی در ایران توزیع می‌کنند، طبیعاً متخالف تولید اینها در ایران هستند. موارد متعددی داریم که واحدهای تولیدی در ایران شکل گرفتند ولی به دلیل واردات عنان گسیخته و قاچاق، ورشکسته و متوقف شدند. در این پژوهشی که انجام داده‌ام نشان داده‌ام در این ۲۵ سال نتیجه کار ما چیست.
■ **واقعاً به نظر شما مزیت نسبی ما چیست؟ آیا ما در این زمینه‌ها می‌توانیم در برابر اقتصاد جهانی خودی نشان دهیم؟**
توانایی‌های ملی ما زیاد است. ایران به دلیل اینکه اقلیم‌های متفاوتی دارد ۲۱۰۰ گونه گیاه دارویی دارد که شیمیدان‌ها می‌توانند عصاره این گیاهان را که ماده موثر داروست تهیه کنند. دنیا هم به سمت مصرف این داروها می‌رود. چون الان به این نتیجه رسیده‌اند که بخشی از بیماری‌های جدید به دلیل مصرف داروهای

مقایسه قیمت واردات و صادرات برخی از مواد شیمیایی با یک تعرفه

ردیف	تعرفه	نام ترکیب شیمیایی	صادرات در سال ۱۳۷۱	واردات	صادرات در سال ۱۳۸۱	واردات
۱	۲۵۰/۱۰۰	تمک آماده برای سفه (گروسولید)	۱۲/۲۱	۲۷۹۴	۳۱/۷۲	۷۷۷۰/۶۵۲
۲	۲۵۰/۰۱۰	سایر انواع نمک غیرمعدک	۱۲/۶۳	۱۴۴۱	—	—
۳	۲۵۰/۷۱۰۰	کائولن	۱۱۵/۶۷	۲۷۵	۳۹۲/۸۱	۲۲۲/۴۰
۴	۲۵۱/۰	ترکیبات فسفات طبیعی آسیاب نشده	۵۵۵	۸۸	—	۴۲/۴۷
۵	۲۵۱/۲	کاک‌های پلیسیلیک تکلیس نشده	۱۴۱	۱۷۳۳	۱۷/۲۶	۶۴۴/۸۸
۶	۲۵۱/۹۰	اکسید منیزیم	۹۶	۶۱۷	—	۲۱۰/۷۷
۷	۲۷۰/۷	سایر محصولات حاصل از نظیر: قطران‌های زغال سنگ	۱۹۶	۵۰۶	۱۰۸/۷۴	۲۲۷/۰۸
۸	۲۷۱/۲۰	موم و پارافین‌های نفتی	۵۱	۳۳۳/۲۱	۸۶/۴۶	۱۱۹۲/۱۷
۹	۲۷۱/۴	سایر قیر و ذک نفتی	۱۶۱	۶۰۲	—	۶۷۲/۲۲
۱۰	۲۷۱/۵۰۰	مخلوط‌های قیری به هر صورت	۱۶۱	۶۰۲	۲۹۰/۲۵	۶۷۲/۲۲
۱۱	۲۷۲/۷	انواع خرد و قلویدسنگ جهت راه‌سازی	۶۲	۲۶۱۹	—	۱۵۰/۲۸
۱۲	۲۸۰/۲۱۰۰	گل گورکز – گورکز ملق	۸۷	۶۴۵	۱۷۸/۸۷	۱۲۹/۷۸
۱۳	۲۷۱/۰	اسید سولفوریک اولوم	۷۰	۶۲۰	۸۸۶/۷۹	۱۴۸۲۱/۲۱
۱۴	۲۸۱/۱۲۰	آمونیاک مایع و محلول	۱۴۴۱	۲۲۰	—	۱۵۶۲/۰۷
۱۵	۲۸۱/۷۰	اکسید روی	۴۷۵	۱۶۲۲	۱۱۵/۲۴	۸۵۱۵/۴۲
۱۶	۲۸۲/۲۵	سولفات سی	۳۰۲	۲۷۰۶	۵۰۸/۲۹	۳۴۵/۴۲
۱۷	۲۹۰/۲۰۳	توتون	۶۵	۱۰۲۷	۲۹۶/۱۵	۳۴۷/۹۷
۱۸	۲۹۵/۵۱۱	متانول	۳۱۲	۲۹۲۷	۱۶/۱/۶۱	۶۲۸۲/۶۲
۱۹	۲۹۰/۰	سایر الکل‌های غیرفلظوی	۹۵۹	۲۵۲۷	—	۱۰۳۶۱/۸۱

را نشان می‌دهد. درحالی که تقریباً قسمت اعظم اینها کالاهای معمولی شیمی است که در داخل ایران قابل تولید است و با انجام آن می‌توانند جایگزین واردات شوند.
■ **همین هم باید امکان برابری داشته باشد. مثلاً ما دارو تولید می‌کنیم ولی کیفیت و ترکیباتش استاندارد نیست و دکترهای خودمان مشابه خارجی‌اش را تجویز می‌کنند.**

این برمی‌گردد به مدیریت یک بخش که امکان و توان علمی‌اش را داریم، یک بحث هم مدیریت است. این بحث در جاهای دیگر هم مطرح است. دوره آقای هاشمی قرار بود هفت تا طرح نیشکر را در ایران اجرا کنیم که تجربه‌اش را داشتیم. چهل سال بود که تجربه کاشت نیشکر و استخراج شکر را داشتیم. ولی این‌ها را مصرف می‌کنیم. شاید شما در مصرف کاغذ، خوراک دام و بطور نمی‌گذرانید این طرح‌ها این تولید برسد. این مشکل مربوط به مدیریت کشور است یا مشکل قوانین مملکت است. موقعی که ۸۸ تا اسکهله داریم که در حد تناژهای بالا کالای قاچاق وارد می‌کنند، این دیگر توانایی‌های داخل را از بین می‌برد. سیاست فردریک لیست اقتصاددان معروف آلمان این بود که اگر می‌خواهید در قرن ۱۸ و ۱۹ صنعت آلمان رشد کند اول باید واردات کالاهای انگلیسی به آلمان ممنوع شود. همین سیاست را آمریکایی‌ها در دوره Isolation دوره جدا شدن پیش گرفتند. چینی‌ها هم در قرن بیستم اجرا کردند. ژاپنی‌ها در قرن ۱۹ و ۲۰ اجرا کردند. یک دوره حمایت از کالاهای داخلی را همه داشته‌اند. الان مدیریت ما و آنهایی که توانایی خوبی برای چاپ مقاله دارند، آیا توانایی برای ساخت ترکیبات شیمیایی نمی‌توانند پیدا کنند؟ اگر این توانایی را رشد بدهیم امکان رقابت داریم. انرژی در اینجا ارزان است، تولید این کالاها را در منطقه خلیج فارس گسترش می‌دهند. به طوری که الان طرح‌هایی که در دست تولید هستند، به زودی چند ده میلیون تن از این نوع کالا تولید خواهند کرد که محیط زیست منطقه خلیج فارس را تخریب خواهد کرد. مواد اولیه را به این کالاها تبدیل و آنها را به کشورهای صادر خواهد کرد که قبلاً خودشان تولیدکننده بودند. چون در منطقه سوخت و نیروی کار ارزان است و محیط زیست هم که متولی آنچنانی ندارد. شما در عسلویه یا بندر ماهشهر می‌بینید که ده‌ها واحد پتروشیمی شکل گرفته‌اند. اینها عمدتاً برای صادرات طراحی شده‌اند نه پیوند با اقتصاد ملی. کالاهای اولیه‌ای که به چاه نزدیکند ولی مشکلات محیط زیستی دارند و مصرف انرژی بالایی دارند. این طراحی‌ای است که آنها کرده‌اند و در این طرف هم پذیرفته شده است. مثلاً همین گاز معمولی که در منزل می‌سوزانیم و اسمش متان است با روش خیلی ساده‌ای به متانول تبدیل می‌شود. الان قرار است میلیون‌ها تن متانول در این منطقه تولید و صادر بشود. این هیچ ربطی به اقتصاد ملی ندارد، طرح آنهاست. آنها قبلاً نفت خام از ما می‌بردند و اینها را خودشان تولید می‌کردند ولی حالا تولید اینها را هم به ما داده‌اند. چون تولید کالاهای گرانقیمت ارزش افزوده‌اش بیشتر شده و کالای دیگری مصرف می‌کنند. این بخش بازرگانی ماست.

■ **ولی امروز آنها زیرساخت‌ها و مجموعه‌هایی دارند که به این نوع حرکت جواب می‌دهد ولی در داخل ایران اگر کسی می‌خواهد یک کالای شیمیایی تولید کند صد تا لوازم و پیش‌زمینه‌های دیگری که نیاز دارد نیست.**
اگر استراتژی‌ای برای این کار تدوین شود که نقش نفت را کاهش و اقتصاد ملی را رشد بدهیم، عملی است. مثلاً با نیروژ مقایسه کنیم، از یک به نفت وارد نیروژ می‌شود ۲۰ درصد کل انرژی است که وارد این کشور می‌شود. نیروژ به اندازه ما نفت صادر می‌کند، منتها انرژی که ما از نفت به داخل مملکت می‌آوریم، ۹۵ درصد کل انرژی است که وارد می‌شود. تازه آن بقیه هم که پسته و قادی است باز وابسته به نفت است. ولی در نیروژ ۲۰ درصد است، خازنه نیروژی‌ها این پول را هم وارد اقتصاد ملی‌شان نکرده‌اند. یعنی یک صندوق ذخیره ارزی درست کرده‌اند که جداگانه عمل می‌کند و یک هیات امنا گذاشته‌اند که مشخص کنند این پول را کجا سرمایه‌گذاری کنند که سود بیشتری برای نیروژ داشته باشد. این تفکر در ایران نیست. ۶۴ هزار دانشجو درس شیمی می‌خوانند، ۱۰۰ هزار شیمیدان در مملکت هستند، سالی ۱۳ هزار وارد بازار کار می‌شوند که کار برایشان نیست. درحالی‌که ۱۰ میلیارد دلار واردات کالاهای شیمیایی است. اینها را روی هم بگذارید، اول مدیریتی می‌خواهد که اینها را هدایت کند. اول رقابت را هم باید بگذاریم کنار، اولویت با همین ۱۰ میلیارد دلار نیازهای داخلی است. در بعضی جاها می‌توانیم صادرکننده هم باشیم. ما در ساخت کالای پتروشیمی گرانقیمت خیلی خوب می‌توانیم رقابت کنیم چون خارجی‌ها این بخش را راها کرده‌اند. درست است باید رقابت کنیم ولی اول باید این اراده را داشته باشیم. اراده کنیم که این را تولید کنیم. من همیشه این مثال را زده‌ام، عکس‌گاندی یک‌بار معنی دارد. عکسی که گاندی بالاتنه‌اش را لخت کرده، می‌خواهد بگوید من لباسم را کم می‌کنم. در آن موقع پارچه‌های منچستر را در هند فروش می‌رفت. بعد با نماد گاندی در آن عکس میلارد دلار نیازهای داخلی است. در بعضی جاها می‌توانیم صادرکننده هم باشیم. ما در ساخت کالای پتروشیمی گرانقیمت خیلی خوب می‌توانیم رقابت کنیم چون خارجی‌ها این بخش را راها کرده‌اند. درست است باید رقابت کنیم ولی اول باید این اراده را داشته باشیم.

یادداشت

۸۲ میلیون لیت‌ر تا سال ۸۸

دکتر کیومرث وزیری

در سسال ۱۳۸۸ مصرف بنزین کشور روزانه ۸۲ میلیون لیت‌ر خواهد بود که با تولید بنزین در آن سال برابر است. برای این مقدار باید ۶۰ تن نفت خام مصرف خواهیم کرد و وضعیت نفت خام به کجا خواهد انجامید. با اینکه در برنامه چهارم عدد یک میلیون بشکه به ظرفیت تولید پالایشگاه‌ها اضافه می‌شود اگر رشد ۱۰ درصدی را به مصرف بنزین در نظر بگیریم در افق ۱۴۰۰ مصرف بنزین به ۳۰۰ میلیون لیت‌ر در روز خواهد رسید. تفاوت تولید کنونی که ۴۰ میلیون لیت‌ر در روز است در سال ۱۴۰۰ به ۲۶۰ میلیون لیت‌ر خواهد رسید. ستوال این است ۲۶۰ میلیون لیت‌ر چند بشکه نفت خواهد بود. اگر با تکنولوژی بالا کار کنیم بین ۲۵ تا ۲۰ درصد نفت خام تبدیل به بنزین می‌شود. برای به دست آوردن ده میلیون لیت‌ر بنزین ۲۰۰ هزار بشکه نفت مصرف می‌شود.

برای اینکه ۲۶۰ میلیون لیت‌ر در داخل بنزین تولید کنیم نیاز به ۲۶ پالایشگاه بنزین خواهیم داشت. اگر برای هر پالایشگاه ۱/۵ تا ۲/۵ میلیارد دلار در نظر بگیریم برای ۲۶ پالایشگاه باید ۵۰۰ تا ۶۰۰ میلیارد دلار پول ساخت داد. در حال حاضر توان ۲۳ تا ۲۵ میلیون لیت‌ر بنزین را نداریم برای سال آینده ۲۸ تا ۲۹ میلیون لیت‌ر پیش بینی شده است نگرانی کل واردات است.

در آلمان ۴۴ میلیون اوتومیل وجود دارد که مصرف روزانه آنها ۹۶ میلیون لیت‌ر است. در ایران ۵/۵ میلیون اوتومیل وجود دارد که مصرف روزانه آن ۶۶ میلیون لیت‌ر است. در حال حاضر ماهی ۱۵ کشتی که اگر هر کشتی را ۳۰ تن محاسبه کنیم ۴۵۰ هزار تن بنزین از جبل علی و مصر وارد کشور می‌شود.

سهم پالایشگاه در تامین نیاز کشور به ترتیب زیر است:

پالایشگاه تهران	۱۲ درصد
پالایشگاه اصفهان	۲۱ درصد
پالایشگاه آبادان	۲۲ درصد
پالایشگاه اراک	۱۰ درصد
پالایشگاه تبریز	۶/۱۸ درصد
پالایشگاه شیراز	۴/۲ درصد
پالایشگاه کرمانشاه	۱/۶۹ درصد
پالایشگاه همدان	۱/۸/۵۹ درصد

۲۵ تا ۳۰ درصد نفت خام تبدیل به بنزین می‌شود یعنی از ۲۰۰ هزار بشکه نفت خام ده میلیون لیت‌ر بنزین تولید می‌شود و با توجه به آنکه کشور ما از لحاظ تولید نفت در مقام دوم اول قرار دارد و در ردیف بزرگترین کشورهای تولیدکننده نفت و گاز است جای تاسف است که ما از کشورهای خارج بنزین وارد نماییم. در حال حاضر نیاز و مصرف روزانه بنزین طبق گزارش رسمی بیش از ۷۲ میلیون لیت‌ر در روز است که حدود ۴۲ میلیون لیت‌ر توسط ۹ پالایشگاه فرسوده کشور تولید می‌شود و متأسفانه حدوداً ۳۲ میلیون لیت‌ر باید از خارج برداری شود که در نتیجه هر شش ماه ده میلیارد دلار برای خرید بنزین توسط دولت هزینه می‌شود و جای تعجب و تاسف است که ایران که مصر و جبل علی بنزین خود را تامین می‌کند در حالی‌که مصر اصولاً نفت خام خود را از خارج تامین می‌کند. در حال حاضر ماهی حدوداً ۱۵ کشتی بنزین از مصر و جبل علی و سایر کشورها برداری می‌شود که اگر هر کشتی را ۳۰ هزار تن محاسبه کنیم، حداقل ۴۵۰ هزار تن از این کشورها خریداری می‌شود. قیمت بنزین در سال گذشته هر تن ۲۰۰ دلار بود، در حالی‌که شاید در حال حاضر در حدود ۶۰۰-۵۰۰ دلار یا بیشتر باشد. زیرا قیمت بنزین با نوسان قیمت نفت بالا و پایین می‌رود.

اگر روند مصرف به متوال کنونی پیش برود در سال ۸۶ از مرز ۸۴ میلیون لیت‌ر خواهد گذشت و در سال ۸۸ مصرف بنزین روزانه به ۹۰ میلیون لیت‌ر خواهد رسید. لذا تولید بنزین در آن سال برابر خواهد شد با نفت خام تولیدی کشور و مشخص نیست وضعیت نفت خام به کجا خواهد انجامید و با اینکه در برنامه چهارم یک میلیون بشکه به ظرفیت تولید پالایشگاه‌ها اضافه می‌شود ولی اگر رشد ۱۰ درصدی را به مصرف داخلی اضافه نماییم در افق ۱۴۰۰ مصرف بنزین به ۳۰۰ میلیون لیت‌ر در روز خواهد رسید و تفاوت تولید و مصرف کنونی که حدود ۴۲-۳۸ میلیون لیت‌ر در روز است در سال ۲۰۰۰ به حدود ۲۲۰ میلیون لیت‌ر در روز خواهد رسید. برای آنکه این مقدار را در داخل تولید کنیم اگر با تکنولوژی بالا کار کنیم بین ۲۵ تا ۳۰ درصد نفت خام تبدیل به بنزین می‌شود و لذا نیاز به ۲۶ پالایشگاه بنزین خواهیم داشت بنابراین هرچه نفت تولید کنیم باید برای تولید بنزین مصرفی مصرف شود و دیگر از فروش نفت خبری نخواهد بود. اگر هزینه سرمایه‌گذاری هر پالایشگاه کوچک و بزرگ را دو میلیارد تا ۲/۵ میلیارد دلار در نظر بگیریم برای ساخت آنها ۵۵ تا ۶۲ میلیارد دلار نیاز است. لازم به توضیح است که در حال حاضر در سراسر کشور یک میلیون وانت، ۳۰۰ هزار تاکسی، ۵ میلیون موتور و ۵/۵ میلیون خودرو با مصرف بنزین تردد می‌کند که براساس محاسبات مصرف وسائط نقلیه حدود ۷۰ میلیون لیت‌ر بنزین در روز است.

بررسی مصرف بنزین اوتومبیل‌های موجود کشور نشان می‌دهد که در حال حاضر مصرف بنزین بیش از استاندارد جهانی است و مثلاً در مقایسه با کشور آلمان می‌توان مشاهده کرد که در آلمان ۴۱ میلیون اوتومبیل وجود دارد که مصرف روزانه آنها ۹۶ میلیون لیت‌ر است.